

slikah. »Jaz hočem, da je slika delo misli, ki so se prelile v barve,« pravi Segantini. Impresionizem je s tem, da izločuje iz slikarstva vsako predmetnost, umetnost jako ponižal. Vzel je slikarstvu duševno, ideelno vsebino, iskal pa pogostokrat predmetov v nižinah človeškega življenja. V isti meri se je zmanjševala duševna moč in produktivno delo domišljije umetnika, izobraževal se je le na tehnično stran. Zato so impresionisti lahko izvrstni slikarji, veliki umetniki pa

niso. Še celo glede slikarske tehnike uči skušnja, da se dajo učinki, ki so jih dosegli n. pr. francoski pointillisti, doseči na preprostejši način brez tako komplicirane manire, brez mozaiciranja z barvami.

Slednjič pa treba še enkrat poudariti, da je impresionizem vkljub svojim pomanjkljivostim velika pridobitev modernega časa, posebno glede na tehniko in za nekatere vrste slikarstva, za pokrajine in tihožitja.

(Dalje.)

IVAN CANKAR: ČRTICE.

LISTJE.

Pozno jeseni je bilo, že blizu Vseh svetih, ob tistem tistem času, ko začuti človek težo na ramenih, pa ne vé odkod, žalost v srcu, pa ne vé zakaj.

Sedel sem na Rožniku pred hišo. Mračilo se je. Z mrakom pa se je zgrinjala gosta, vlažna, siva megla od vsepovsod. Prišla je kakor noč, nevidna in neslišna. Utonili so v njej hribovi nad Vrhniko, zalila je vso dolino pod grebenom, hladno in mokro, kakor roka bolnikova, mi je dihnila v lica in nazadnje je segla tudi v srce, da je bilo vse malodušno in potrto in da se je zbalo samote.

Iz mraka in megle so štrlele črne, rogovilaste veje kostanjev. Skoraj vse so bile že gole, nepremične, brez življenja. Na enem samem kostanju, čisto na vrhu, se je držalo še nekaj listov; tudi ti so bili že črni in zgrbljeni, ali še so živeli. Prijel sem v roko mrtev list, ki je ležal na mizi, ter sem ga vzdignil visoko. Ni se gnil; toliko vetra ni bilo, da bi zazibal pajčevino. Kadar je list umrl, je padal na tla v čisto ravni črti, kakor kamen. Natanko pa sem razložil, da so oni na vrhu vztrepetavali.

Konci dolge veje se je stiskalo troje listov drug k drugemu. Tako se stiskajo otroci v temi. Tisti v sredi se je pričel zvijati in krčiti, stresel se je, nagnil ter je brezslušno, tiše kakor rosna kaplja zdrknil na tla. Tam je obležal črn in miren, podoben ptiču, ki ob smrtnem trenutku podvije nože in skloni glavo. Ona dva v visočini sta se strnila samo za hip, nato sta se trepetaje zvila ter sta legla k tovarišu. Živeli so, doživeli — sladko življenje v ljubezni, dodeli nam ga Bog!

Čisto droben listič je visel visoko gori na tenki veji. Trepetal je in se zvijal, ni se hotel

odluščiti, ni maral umreti. Mladega ga je zalotila jesen. Ni bil še okusil poletnega solnca, ne še sladkosti milih mesečnih noči, pa je že lila nanj mrzla in mokra, dušeča megla, predhodnica smrti. Prezgodaj je črnela nežna polt, pred pravično uro se je začela grbiti koža, tako gladka poprej. Ni ga premagala burja — vesela bi bila smrt v boju in viharju. Ali težko je, težko mlademu, storiti smrt betežnega starca...

Videl sem jih na tisoče; v enem samem okraju dunajskem na tisoče, v eni sami ulici na stotine. Videl sem otroke — usehla lica, udrte, začudene, prestrašene oči, vele ustnice. Koliko časa še? Koliko tednov, koliko dni? Morda že to noč... Poznal sem žensko, sijajno lepo, kakršne pozneje nisem več videl. Lica čista in bela, ne od trdega mramorja, temveč nežna kakor mehki labodji puh. Velike rjave oči so se smehljale in ta čudežni, ljubezni polni smehljaj je obzaril tudi njen obraz, njene kretnje, njeno hojo, njo vso, kakor je bila. Tudi takih rok nisem videl pozneje nikoli več. Zdelo se mi je, da živita svoje življenje, da govorita in mislita sami; kadar sta se sklenili, sta bili kakor dvoje tihih, ljubeznivih otrok v objemu. Ta ženska je umrla, ko ji še ni bilo dvajset let. — In še hujše reči sem videl. Imel sem prijatelja, človeka v duhu visokega, v razumu vseobsežnega, v srcu otroško čistegega. Med tistimi je bil, ki so na svet poslani, da kaže njihov plamen človeštvu pot od roda do roda. On pa je umrl, ko mu še ni bilo triindvajset let. Umrl je v uboštvu in žalosti; lepše umira popotnik kraj ceste. — Srce se upira, um ne verjame, ne more verjeti. Ni še dovršen božji umotvor, pa udari nevidna pest in zdrobljen je v prah. Luč je bila prižgana, da bi svetila tisočerim,

svetlobe žejnim, pa je ugasnila, še preden so odprli oči. Zablislilo se je — iz noči v noč je planila zvezda, življenje enega samega hipa, neopazeno, brezkoristno...

Vzdramilo me je iz spominov, kakor da je zamolklo jeknilo, zavzdihnilo. Listič na vrhu se je drgetaje krivil, odluščil se je ter je padal počasi, tiho; niti na tleh ni zašustelo. Najmlajši je bil in bil je zadnji. Črno in golo je strmelo visoko drevo v meglò, kakor silno razpelo na križpotu. Pod

Z DRUGE PLATI.

Prišel sem k prijatelju, k človeku, ob katerem sem občutil, da je boljši in bistrejši od mene. Kaj vem, kako da je bil pogovor koj nameril na šund in na vojsko zoper šund. Rekel sem:

»Vsa ta vojska ne zaleže nič, ne more zaleči, ker ni odkritosrčna! Začeli so jo tako, da so se šundu poklonili do pasú. Šiviljam ponujajo zanimivo berilo, s pisanimi podobnicami ozaljšano, a naskrivaj, po tihotapsko in zahrbtno, z blažimi občutki požegnano. To se pravi, da so ravbarja priznali, samo počesali so ga ter ga preoblekli. Zame pa je tak počesan in preoblečen ravbar najpriskutnejša priskuta na svetu. Ogabnejši je edinole človek, ki si je bil tega ravbarja izmislil. Pomenljivo je, da se je vnela vojska zoper šund na Nemškem najpoprej, da se je misel nanjo porodila v glavi nemškega profesorja, v tisti glavi, ki je s svojim nizkotnim sovraštvom do vsega mladega življenja, s svojo devetkrat podčrtano, ob vsaki priliki s klicaji razkričano plemenitostjo in s svojo vseobsežno hinavščino prava kazen božja za ves človeški rod. Šivilje bi ukanil za ravbarjevo frizuro, najvernejši vernik kuštravosti pa je sam. Šivilja se joka ob ciganski siroti, ali joka se kar pod milim nebom, vpričo ljudi; kadar bere profesor svoj ciganski brevir, se ne zaklene v svojo izbo, temveč na stranišče. To je tista uganka, ki ji ne morem do živega, kakor bi rad. Največji nemški profesor, veličasten v svojih čednostih in grehah, v svojih spoznanjih in zmotah, Bismarck, je bil častilec šunda. Vsak dan po eno uro se je s šiviljo svoje žene in s svojim hlapcem sestal v bajnem dvorcu ciganske sirote...«

V izbo je stopil pismonoša. Moj prijatelj je bil naročen na troje dnevnikov. Poškilil je k meni, čuden nasmešek mu je stresel košati desni brk.

»Potrpi malo... samo trenotek!«

Kri mi je bušila v lice. Prijatelj je bil časopise povrsti razgrnil prédse ter se zatopil v branje. Ni bral političnih člankov, tudi ni pogledal brzojavk, temveč polastil se je podlistkov. Tistih pod-

njim je bilo pokopališče. Na tisoče jih je ležalo tam, na tisoče drobnih trupel, črnih, zgrbljenih, trohnečih; strupena rosa iz meglé je lila nanje.

Noč je bila temnejša, komaj sem še razločil obrise kostanjev. Dišalo je po trohnobi, megla je tiščala na prsi. Stopil sem v hišo, da bi se napravil spat. Ali zaspati nisem mogel. Jokaje in krohotaje je skovikala sova, ki jo slišim plahutati pod svojim oknom vsako noč. —

listkov, ki se vlečejo brez konca in kraja skozi ves letnik in še malo čez in ki jih šivilje in kuharice verno strižejo ter hranijo. Začetek šunda so in trdni temelj njegov. Obraz prijatelja je bil ob tem branju nekam čudno mehak in mil, v oči so mu segle sanje, na vzbočenih ustnicah se je prikazal vlažen smehljaj, kakor ob zelo močnem in opojnem vinu. Bral je do konca, nato je zgrnil časopise ter se okrenil k meni.

»Ali si že južinal?«

»Še ne!«

Pozvonil je hišni; prinesla nama je steklenico terana, ki je s svojim težkim, omamljivim duhom že zdaleč oznanjal svoj blagoslov. Vzdignil sem čašo do ust, pokusil, zamižal, izpraznil do dna; živ ogenj mi je planil v žile, planil v samo dušo.

»Kakšno je vino?« je vprašal prijatelj.

»Bož ga je blagoslovil... in še mene z njim!«

Prijatelj se svoje polne čaše ni bil dotaknil.

»Kaj ne piješ?« sem se začudil.

»Sem že pil... pravkar!«

Pokazal je na časopise — in ta plemeniti človek me je nenadoma pogledal temno, skoraj sovražno.

»Zvest prijatelj si, hudó blag in nesebičen! To steklenico terana sem bil naročil zaradi tebe in zate. Nikoli ti nisem pridigal, da ne pij vina, ponujal sem ti ga sam. Prav tako bi ti privoščil močne kave... čaja... morfija... opija; kajti človek, ki se je bil izneveril naturi ter živi izprijeno življenje v izprijenem zraku, rabi narkotika. Rabi ga za bodalce, da ga izmučenega in polenelega požene naprej, sune siloma v drugo stran; rabi ga za uspavanko, da mu zastre, kar je bilo pred trenutkom. Tak narkotikum je tebi vino, komu drugemu je tobak, meni pa je šund. Preden si začel vojsko zoper žganje in zoper cigansko siroto, bi jo bil začel zoper krivice tega sveta! V pomije si zlil narkotikum, bolezní pa nisi ozdravil, šušmar! — Trudni smo, trudni in zdelani, da je strah. Treba nam je ene ure, vsaj ene ure spanja, spanja z bdečimi očmi. Ozreti se drugam, drugam...«